

9.11.2022
ONSDAGSSERIEN⁴
MUSIKHUSET KL. 19.00

NICHOLAS COLLON
DIRIGENT

HILARY HAHN
VIOLIN

Magnus Lindberg:
Chorale

6 min

12

Jean Sibelius:
Violinkonsert op. 47 d-moll

32 min

- 1. Allegro moderato*
- 2. Adagio di molto*
- 3. Allegro ma non tanto*

PAUS 20 MIN

Antonín Dvořák:
Symfoni nr 9 "Från nya världen"

40 min

1. Adagio – Allegro molto
2. Largo
3. Scherzo: Molto vivace
4. Allegro con fuoco

Paus ca kl. 19.50. Konserten slutar ca kl. 21.00. Sänds direkt i Yle Radio 1 och på Yle Arenan samt med fördröjning kl. 20 på Yle Tema & Fem.

MAGNUS LINDBERG: CHORALE

Magnus Lindbergs (f. 1958) *Chorale* (2001–2002) uruppfördes av The Philharmonia Orchestra under Esa-Pekka Salonens ledning vid en konsert, där den föregicks av Alban Bergs violinkonsert. Bägge verken utnyttjar Bachs "Es ist genug" i den form som koralen förekommer i kantaten *O Ewigkeit, du Donnerwort BWV 20*.

Lindberg har även tidigare kommit med hänvisningar till andra kompositörer och speciellt till barockmusik, men i *Chorale* är Bach närvarande hela tiden. I likhet med många andra av sina verk lägger Lindberg här motivarbetet i skikt med olika tempo

och skapar en effektivt tilltagande spänning som får utlopp i slutet av stycket.

I *Chorale* förverkligas på ett mikroplan processer som Lindberg ända sedan Aura gjort intryck med i form av stora spektakel. Besättningen, som består av stråkar och blåsinstrument, effektiverar de olika tempinas inriktning. Ibland lyfter den fram det ursprungliga koralmotivet i igenkännbar form för att sedan dölja det på nytt i den harmoniska rörelsen. Allt är förbi på ca åtta minuter.

14

JEAN SIBELIUS: VIOLINKONSERT OP. 47

Med sin violinkonsert d-moll op. 47 avslutade Jean Sibelius' (1865–1957) sin nationalromantiska period. Han för samman solist och orkester med omisskännlig symfonisk dragkraft. Orkesterns massiva passager har placerats vid sidan av soloavsnitten och tematiskt material flyttas mellan de olika instrumentgrupperna och solisten. Kontrasten mellan solisten och orkestern betonas framför allt i form av andlig spänning: solisten får lov att kämpa sig till seger och beakta orkesterns självständiga repliker som en del av musikens utvecklingsbåge.

Soloviolin introducerar första satsens (*Allegro moderato*) huvudtema mot stråktionens sordinerade *pianissimo*. I början presenterar violinisten huvudtemat samt frön till satsens sidoteman, som orkestern, speciellt blåsarna, får fånga upp i flykten. De virtuosa greppen växer fram direkt ur motivens undervegetation. Solokadensen

får genomföringens uppgift i sonatformen. Därefter förs satsen till sitt slut dominerad av dyster passion.

Den långsamma satsen (*Adagio di molto*) är ett mästerprov på musikalisk poesi. En vinjett med klarinetter och oboer leder till en episk presentation av en violinmelodi, medan orkestern myser i bakgrunden. Av introduktionens motiv skapar orkestern ett dystert uppsving, som tvingar soloviolin till brinnande dubbelgrepp. Returen från höjdpunkten till lugnare stämningar kräver finkänslig känslöskontroll.

Finalens (*Allegro ma non tanto*) tändmedel är en mörkt brinnande, ödesinriktad dansant virtuositet. Orkestern trivs i det lägre registret och i dess talrika ostinatomotiv klingar karelska trolltrummor stiliserade i jugendanda. Solöstämman får en allt vildare flykt med anhopande drillar, dubbelgrepp och flageoletter.

ANTONÍN DVOŘÁK: SYMFONI NR 9 E-MOLL OP. 95, "FRAN NYA VÄRLDEN"

Mot slutet av 1800-talet rådde det brist på stormän i den gryende amerikanska musikkulturen. Det nationella konservatoriet i New York grundades av Jeanette M. Thurber och hon inbjöd Antonín Dvořák (1841–1904) till institutionen som lärare med kompositionsplikt. Nionde symfonin op. 95 blev färdig våren 1894. Den förmedlade intryck från "Den nya världen" ("Z nového světa"), från en mångkulturell nation på uppåtstående.

E-mollsymfonin är ett fördomsfritt och fräscht verk. Dess struktur är osedvanlig. Orkestreringen är full av geniala detaljer och säregna drag. Första satsens optimistiska tema tolkas av första flöjten och i fortsättningen andra flöjten, medan exempelvis tuban enbart behövs i den långsamma satsens majestätiska ramar och i finalens slutkläm.

Första satsens seriösa introduktion (Adagio) brister ut i ett hetsigt drama. Det vemodiga andra temat spelas av flöjt och oboe, men det första budet från "den nya världen" kommer via soloflöjtens huvudtema. Motivet som väcker optimistiska förväntningar övergår strax i ett entusiastiskt stridsrop i blecket. I genomföringen gör temana sina effektfulla entréer, vilket skruvar upp varven.

Den långsamma satsen (Largo) öppnar förnämt i Dess-dur. Efter en bleckkör spelar det engelska hornet en nostalgisk melodi som efterföljs av ett motiv i träblåsarna fullt av hemlängtan och ackompanjerat av stråktremolo. Den bömiska stämningen blir starkare, då musiken gör en avvikelse i ljus dur. Stämningsfulla återtagningar för satsen mot sitt slut.

I scherzot (Molto vivace) får rytmerna från Dvořáks hemtrakter allt större skärpa. I ett pentatoniskt sidotema ekar den nya omgivningens exotism, medan den ljusa triodelen dansar i ländlertakt. Övergångarna och repriserna gör sin verkan igen tack vare den slagkraftiga orkesterbehandling.

Finalens (Allegro con fuoco) dramatiska öppning lovar mycket. Musikens nyladdning och orkestreringens fysiska kraft garanterar flera stigande och avtagande passager ända tills tonsättaren tar avsked av landet med de många möjligheterna.

Antti Häyrynen

NICHOLAS COLLON

Britten Nicholas Collon hör till den yngre generationens mest efterfrågade och uppskattade dirigenter. I augusti 2021 tillträdde han som den nionde chefsdirigenten för Radions symfoniorkester och blev därmed den förste icke finländaren i denna position.

En viktig del i Collons programplanering för RSO utgörs av ett urval tematonställare som varierar från en säsong till en annan. Under spelåret 2022-23 är de György Ligeti, Outi Tarkiainen och Sergej Rachmaninov. Därtill har han inbjudit Brett Dean till tonsättargäst för RSO. Collon dirigerar RSO:s säsongskonserter och därutöver orkesterns utländska gästspel på Proms i London med Pekka Kuusisto som solist och i Estland och Tyskland med Hilary Hahn.

Collon är även chefsdirigent för den brittiska kammarorkestern Aurora Orchestra som han grundade år 2004. Han har arbetat med Residentie-orkestern i Haag sedan år 2016. Först delade han posten som huvuddirigent (principal conductor) med Jan Willem de Vriend och 2018–2021 fick han hela ansvaret som chefsdirigent. Sedan hösten 2017 har han även varit förste gästdirigent för Gürzenich-Orchester Köln.

Collon har gästdirigerat ett flertal berömda orkestrar: utöver de brittiska topporkestrarna bl.a. Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Tonhalle-orkestern i Zürich, Ensemble InterContemporain, Europeiska kammarorkestern, Oslo-Filharmonien, Franska nationalorkestern, Metropolitan-symfoniorkestern i Tokyo och Torontos symfoniorkester.

Collon har en bred repertoar och har även arbetat som operadirigent. Han har dirigerat över 200 nya verk, bland dem många uruppföranden och premiärer av kompositörer som bl.a. Unsuk Chin, Philip Glass, Colin Matthews, Nico Muhly, Olivier Messiaen, Krzysztof Penderecki och Judith Weir.

Under säsongen 2021–22 spelade Collon in musik med RSO av Sibelius, Thomas Adès och Lotta Wennäkoski. Bland hans skivinspelningar med Aurora Orchestra vann *Road Trip* (Ives, Copland, Adams och Muhly) år 2015 priset Echo Klassik i serien Klassik ohne Grenzen. Aurora Orchestras första utgåva för Deutsche Grammophon var den 2020 utkomna skivan *Music of the Spheres* (Mozart, Max Richter, Adès, Dowland/Muhly och Bowie). Han har därtill spelat in bl.a. Haydn, Ligeti, Britten och Delius samt med Hallé-orkestern ett flertal skivor med modern repertoar.

HILARY HAHN

Amerikanskan Hilary Hahn har utvecklats från tonårsstjärna på 1990-talet till en av vår tids förnämsta violinister. Hon är trefaldig Grammypristagare och i oktober valde nätpublikationen Musical America henne till årets konstnär 2023.

Hon har studerat vid Curtisinstitutet i Baltimore och Philadelphia. Hennes första betydande uppgift som solist med orkester ägde rum i elva års ålder år 1991 och sin första skiva spelade hon in i sexton års ålder år 1996. Hon uppträder numera som solist med de främsta orkestrarna i världen och som kammarmusiker. Hahn försöker göra den klassiska musiken lättare tillgänglig och hon öppnar aktivt dess värld också i sociala media.

Hahn har en omfattande repertoar och hon har beställt nya verk av nutida tonsättare, bland andra Edgar Meyer, Einojuhani Rautavaara och Antón García Abril. År 2013 gav hon ut skivan *In 27 Pieces: The Hilary Hahn Encores*, som omfattar encorenummer för violin och piano som hon själv beställt.

Hahn har spelat in skivor för Sony, Deutsche Grammophon och Decca med violinrepertoar börjande från Bachs sonater och partitor för soloviolin till mera sällan hörda verk och ny musik. På sina skivor kombinerar hon verk från olika epoker, t.ex. musik av Beethoven och Bernstein, Sibelius och Schönberg, Brahms och Stravinsky samt Tjajkovskijs och Jennifer Higdon's violinkonserter.